

تاریخ ایران و جهان باستان

پایه دهم

(رشته ادبیات و علوم انسانی)

مؤلفان: اعظم محمدی - بهروز یحیی

مدیر گروه و ناظر علوم انسانی: اصغر حجازیان

به نام خداوند جان و خرد

دانش آموز گرامی استاد و معلم فرهیخته

درود بر شما

«تاریخ» معلم انسان‌هاست و هر کس از گذشته خویش آگاه نباشد، مجبور به تکرار تاریخ خواهد بود.
به قول «رودکی»:

هر که نامخت از گذشت روزگار نیز ناموزد ز هیچ آموزگار

خداوند را شاکریم که فرصتی فراهم شد تا در مجموعه کامل و ارزشمند «آموزش و آزمون» دروس تخصصی علوم انسانی دوره متوسطه، کتاب آموزش و آزمون تاریخ (۱) که به تاریخ ایران و جهان باستان مربوط می‌شود را از ساختار زیر برای شما عزیزان تألیف نمائیم تا هم در مراحل آموزش پایه دهم دبیرستان و هم در آزمون کنکور دانشگاه‌ها برای خود، منبع کاملی داشته باشید.

الف- درسنامه: که مطالب و نکات درسی به صورت مناسب و کامل برای شما آموزش داده می‌شود و نکات مبهم، تشریح گردیده است.
ب- پرسش‌های تشریحی: که در قالب همان آزمون‌های رسمی آموزش و پرورش یعنی در تیپ‌های مختلف ارزشیابی تهیه گردیده است و پس از آن پاسخ پرسش‌ها را مشاهده می‌کنید.

پ- پرسش‌های چهارگزینه‌ای: هم برای تسلط و دوره تستی درس، و هم برای آمادگی آزمون‌ها و کنکورهای آزمایشی، تست‌های هدفمند ارائه می‌شود تا همه نکات درس را پوشش دهد.

ت- آزمون‌های جامع تشریحی و چهارگزینه‌ای نیمسال اول و پایانی هم در کتاب پیش‌بینی شده است.
یعنی با کتاب‌های آموزش و آزمون، به هیچ منبع کمک درسی دیگری نیاز ندارید. چرا که هم برای طول سال تحصیلی و براساس آهنگ آموزشی دبیران محترم و هم برای نوبت‌های امتحانی آموزش و پرورش، می‌توانید از این کتاب‌ها بهره فراوانی ببرید.

تجربه و آموخته‌های تخصصی همکاران آکادمی علوم انسانی در مبتکران، در کتاب **آموزش و آزمون تاریخ (۱)** بوسیله سرکارخانم اعظم محمدی و جناب آقای بهروز یحیی، توانسته ویژگی‌های آموزشی خوبی را در کتاب رقم بزند که ضمن سپاس از این مؤلفان گرامی، لازم می‌دانیم از مدیریت محترم انتشارات وزین مبتکران جناب آقای یحیی دهقانی و همچنین همکاران واحدهای تألیف، جناب آقای عزیززاده، آقای مبین و همکاران حروف چینی و صفحه‌آرایی، خانم عاطفه موسوی، گرافیکست مجموعه، خانم سمانه ایمان‌فرد خانم سربندی و طراح جلد، خانم مینا هرمزی، سپاسگزاری می‌نمائیم.

همکاران نکته‌سنج و دانش‌آموزان دقیق، لطفاً ما را از نقد و پیشنهاد خویش محروم نفرمائید.

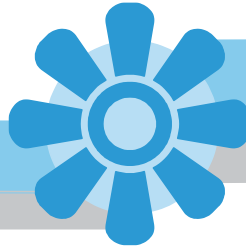
با سپاس فراوان
مدیر گروه علوم انسانی
اصغر حجازیان

عنوان

صفحه

درس ۱: تاریخ و تاریخ‌نگاری	۷
درس ۲: تاریخ؛ زمان و مکان	۱۶
درس ۳: باستان‌شناسی؛ در جست‌وجوی میراث فرهنگی	۲۵
درس ۴: پیدایش تمدن بین‌النهرین و مصر	۳۳
آزمون دوره‌ای ۱	۴۵
درس ۵: هند و چین	۴۷
درس ۶: یونان و روم	۵۵
درس ۷: مطالعه و کاوش در گذشته‌های دور	۶۴
درس ۸: سپیده‌دم تمدن ایرانی	۷۲
آزمون دوره‌ای ۲	۷۹
آزمون چهارگزینه‌ای جامع نیم‌سال اول	۸۱
آزمون تشریحی نیم‌سال اول	۸۳
درس ۹: ورود آریایی‌ها تا پایان هخامنشیان	۸۶
درس ۱۰: اشکانیان و ساسانیان	۹۵
درس ۱۱: آیین کثورداری	۱۰۷
درس ۱۲: جامعه و خانواده	۱۱۸
آزمون دوره‌ای ۳	۱۲۵
درس ۱۳: اقتصاد و معیشت	۱۲۷
درس ۱۴: دین و اعتقادات	۱۳۵
درس ۱۵: زبان و آموزش	۱۴۲
درس ۱۶: هنر و معماری	۱۴۹
آزمون چهارگزینه‌ای جامع نیم‌سال ۲	۱۵۸
آزمون دوره‌ای ۴	۱۶۰
آزمون تشریحی جامع ۱	۱۶۲
آزمون تشریحی جامع ۲	۱۶۵
آزمون چهارگزینه‌ای جامع ۱	۱۶۸
آزمون چهارگزینه‌ای جامع ۲	۱۷۰
آزمون چهارگزینه‌ای جامع ۳	۱۷۲

تاریخ و تاریخ نگاری

✱ تاریخ چیست؟

- ۱- مجموعه حوادث و رویدادهایی است که یک فرد یا یک جامعه از سر گذرانده است.
- ۲- در نوشته‌ها و زبان مردم، علم و روش‌های علمی است که به وسیله آن، رویدادهای گذشته براساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می‌شوند.
- ۳- گاهی هم منظور، تعیین روز و ماه و سال است یعنی تقویم سالانه.

ویژگی رویدادهای تاریخی:

- ۱- دور از دسترس هستند و قابل مشاهده و درک مستقیم نیستند.
 - ۲- تکرارپذیر و قابل تجربه نیستند..
 - ۳- مجزا و مستقل نیستند و با یکدیگر رابطه علت و معلولی دارند
- کهن انسان‌ها در تاریخ، نقش محوری و اساسی دارند و رویدادهای تاریخی نتیجه عملکرد متقابل انسان با طبیعت هستند.
- تعریف تاریخ:** علمی که به مطالعه جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جامعه‌ها در گذشته می‌پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می‌کند.

هدف علم تاریخ: شناخت و آگاهی از جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی و... زندگی اجتماعی در گذشته.

✱ تاریخ‌نگاری و روش پژوهش

- ☞ با اختراع خط از حدود ۵ هزار سال پیش، توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادهای زمان خود جلب شد.
- ☞ قدیمی‌ترین متن تاریخی « تکه‌ای از سنگ نوشته‌ای به خط کهن مصری» است که بیش از ۴۰۰۰ سال قدمت دارد و در آن نام تعدادی از فراعنه و حوادث دوران آنان ذکر شده است.

✱ تاریخ‌نگاری در ایران

✱ در ایران باستان احتمالاً سالنامه‌های دولتی وجود داشته که حاوی اخبار و رویدادهای مهم بوده‌اند.

- ☞ تدوین و نگارش «خدای‌نامه» در زمان ساسانیان نمونه‌ای از علاقه ایرانیان به نوشتن وقایع تاریخی است.

✱ تاریخ‌نگاری در اروپا

- ☞ تاریخ‌نگاری از قرن پنجم میلاد در یونان باستان و با ظهور هردوت «پدر تاریخ» آغاز شد.
 - ☞ کتاب هردوت که بیش‌تر شرح جنگ‌های یونان و ایران است کهن‌ترین و کامل‌ترین اثر تاریخی عصر باستان است.
 - ☞ بنابر اعتقاد برخی پژوهشگران رواج و رونق ادبیات و فلسفه تأثیر مهمی بر گسترش علم تاریخ در یونان باستان داشت.
 - ☞ با ورود اروپا به دوره رنسانس تحولات فکری و علمی روی داد و علم تاریخ هم متحول شد و شیوه جدید تاریخ‌نگاری پدید آمد.
- اساس این شیوه بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد معتبر و دوری از داستان‌پردازی بود.

ویژگی تاریخ‌نگاری نوین

- ۱- بررسی و مطالعه تمام جنبه‌های زندگی مردمان و جوامع گذشته
 - ۲- بررسی و تجزیه و تحلیل زمینه‌ها، علت‌ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی
- کهن در دوران اسلامی تاریخ‌نگاری در بین مسلمانان گسترش زیادی یافت و کتاب‌های فراوانی توسط مورخان مسلمان نوشته شد. مورخانی مانند طبری و بیهقی که ایرانی بودند.

نکته

در پژوهش‌های علمی تاریخ، از یافته‌های علوم و فنون مختلف مانند باستان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان‌شناسی و گاه‌شماری استفاده می‌شود.

* مراحل پژوهش در تاریخ

۱- انتخاب موضوع

- تازه بودن موضوع تحقیق
- ارای اثر و فایده بودن موضوع تحقیق
- موجود بودن منابع و اطلاعات کافی در مورد موضوع تحقیق

۲- تدوین پرسش‌های تحقیق

- هدف پژوهش را مشخص کند.
- مانع به بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست باشد.

۳- شناسایی منابع

- میزان اعتبار، دقت و صحت منابع و اسناد تحقیق ارزیابی شود.
- محقق باید از اصالت سند و جعلی نبودن آن مطمئن شود.

۴- گردآوری و تنظیمات اطلاعات

- استخراج اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق از منابع و اسناد تاریخی
- دسته‌بندی و تنظیم اطلاعات استخراج شده

۵- تحلیل و تفسیر اطلاعات

- تحلیل و تفسیر رویدادهای تاریخی با روش‌های خاص
- بازسازی گذشته و تفسیر آنها

۶- گزارش یافته‌های پژوهش

- استخراج نتایج و یافته‌های تحقیق و ارائه آن در قالب گزارش

* منابع پژوهش علمی در تاریخ

۱- منابع دست اول یا اصلی

- همه آثاری که در زمان وقوع حادثه یا نزدیک‌ترین زمان به وقوع آن نوشته شده‌اند.
- تمامی آثار باستانی و تاریخی مانند بناها، ابزارها، اشیاء، سنگ‌نگاره‌ها، سکه‌ها و ...

۲- منابع دست دوم یا فرعی

همه منابع، تحقیقات و آثاری که مدت‌ها پس از وقوع رویدادها و با استفاده از منابع دست اول به دست می‌آید.

✱ فایده‌ها و کارکردهای مطالعه تاریخ

الف) منبع شناخت و تفکر

- ☞ تقویت و پرورش قوه شناخت و تفکر با مطالعه سرگذشت انسان‌ها
 - ☞ استفاده از تجربه‌ها و اندیشه‌های مردمان گذشته برای تقویت قدرت شناخت
 - ☞ افزایش قوه ادراک و مهارت اندیشه‌ورزی با تجزیه و تحلیل آثار و نتایج رویدادها
- شهید مطهری: از نظر قرآن، تاریخ بشر و تحولات آن، بر طبق یک سلسله سنن و نوامیس صورت می‌گیرد و عزت‌ها، ذلت‌ها، موفقیت‌ها و شکست‌ها، خوشبختی‌ها و بدبختی‌های تاریخی حساب‌های دقیق و منظم دارد و با شناخت آن حساب‌ها و قانون‌ها می‌توان تاریخ حاضر را تحت فرمان درآورد و به سود و سعادت خود و مردم از آن بهره‌گیری کرد.

ب) بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده

فهم این‌که فرهنگ و جوامع بشری چگونه و تحت تأثیر چه عوامل و شرایطی به وجود آمده و پیشرفت کرده‌اند. کمک به ما در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه خویش و سایر جوامع و کمک به ترسیم افق آینده

پ) تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی

- ☞ خودآگاهی و یگانگی بیش‌تر افراد یک جامعه نسبت به گذشته مشترکشان
- ☞ پیدا کردن درک درستی از هویت و کیستی خود و فهمیدن چگونگی رسیدن به جایگاه کنونی
- ☞ نشان دادن ارزش و اهمیت میراث تاریخی و کمک در حفظ و نگهداری میراث فرهنگی به عنوان بخشی از هویت و شناسنامه ملی خویش

الف) عبارتهای درست یا نادرست را تعیین کنید

- ۱- رویدادهای تاریخی مجزا و مستقل نیستند و با یکدیگر رابطه علت و معلولی دارند. درست نادرست
- ۲- وجود سنگ‌نوشته‌هایی از دوره هخامنشیان و ساسانیان نشان از توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی دارد. درست نادرست
- ۳- تدوین و نگارش خدای‌نامه‌ها مربوط به عصر هخامنشی است. درست نادرست
- ۴- تا قرن ۱۹ مورخان به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی توجه بسیار می‌کردند. درست نادرست
- ۵- یک پژوهشگر در شناسایی منابع باید میزان اعتبار و دقت و صحت آن‌ها را ارزیابی کند. درست نادرست
- ۶- آخرین مرحله یک پژوهش، ارائه نتایج و یافته‌های تحقیق در قالب یک کتاب است. درست نادرست
- ۷- منشور کوروش و طاق بستان جزو منابع دسته اول در یک پژوهش تاریخی هستند. درست نادرست

ب) عبارتهای زیر را با واژگان مناسب تکمیل کنید.

- ۸- رویدادها و تحولات تاریخی نتیجه و با پدید آمده‌اند.
- ۹- خدای‌نامه‌های زمان نمونه‌ای از دلبستگی ایرانیان به نگارش حوادث تاریخی بوده است.
- ۱۰- شیوه‌ی تاریخ‌نگاری اروپایی در متحول شد و شیوه نوین پدید آمد.
- ۱۱- قدیمی‌ترین متن تاریخی کشف شده مربوط به تمدن است و بیش از سال قدمت دارد.
- ۱۲- تاریخ‌نگاری در مفهوم کامل آن در قرن در آغاز شد.
- ۱۳- سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان‌پردازی از ویژگی‌های تاریخ‌نگاری مربوط به دوره است.
- ۱۴- آنچه که در یک پژوهش مانع به بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می‌شود است.
- ۱۵- همه منابع تحقیقات در آثاری که مدت‌ها پس از وقوع رویدادها پدید آمده‌اند جزو منابع هستند.
- ۱۶- مطالعه سرگذشت انسان‌ها و جوامع گذشته، منبع و گنجینه ارزشمندی برای و به حساب می‌آیند.
- ۱۷- از نظر قرآن، تاریخ بشر و تحولات آن بر طبق صورت می‌گیرد.

پ) پاسخ کوتاه دهید.

- ۱۸- رویدادهای تاریخی چگونه قابل شناخت هستند؟
- ۱۹- در قدیمی‌ترین سنگ‌نوشته تاریخی چه چیزی نوشته شده است؟
- ۲۰- پدر علم تاریخ چه کسی است؟
- ۲۱- از نظر برخی مورخان چه عاملی در شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان تأثیر مهمی داشته است؟
- ۲۲- در پژوهش‌های علمی تاریخ از یافته‌های کدام علوم و فنون استفاده می‌شود؟
- ۲۳- محقق باید در انتخاب موضوع به چه چیزی دقت کند؟
- ۲۴- جست و جوی شواهد و مدارک تاریخی و تحلیل و تفسیر علت‌ها، آثار و نتایج رویدادها چه نتیجه‌ای دارد؟

ت) پاسخ تشریحی دهید.

- ۲۵- ویژگی‌های رویدادهای تاریخی را نام ببرید.
- ۲۶- تاریخ را تعریف کنید.
- ۲۷- تاریخ‌نویسی در دوران اسلامی چگونه بود؟
- ۲۸- مراحل پژوهش در تاریخ را نام ببرید.
- ۲۹- علم تاریخ چگونه ما را در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه خود و سایر جوامع کمک می‌کند؟

۱- درست

۲- درست

۳- نادرست (مربوط به دوره‌ی ساسانیان است)

۴- نادرست (تا قرن نوزدهم به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می‌پرداختند).

۵- درست

۶- نادرست (در قالب یک گزارش)

۷- درست

۸- کنش متقابل انسان‌ها - طبیعت

۹- ساسانیان

۱۰- دوره‌ی رنسانس

۱۱- مصر - بیش از ۴۰۰۰ سال

۱۲- پنجم ق.م - یونان

۱۳- رنسانس

۱۴- تدوین پرسش‌های تحقیق

۱۵- دست دوم

۱۶- تقویت - پرورش قوه‌ی شناخت و تفکر

۱۷- یک سلسله سنن و نوامیس

۱۸- با استفاده از شواهد و مدارک

۱۹- نام تعدادی از فراعنه و برخی حوادث آن دوران

۲۰- هرودوت

۲۱- رونق و رواج ادبیات و فلسفه

۲۲- باستان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد،

زبان‌شناسی و گاه‌شماری

۲۳- موجود بودن منابع و اطلاعات کافی

۲۴- افزایش قوه‌ی درک و مهارت اندیشه‌ورزی

۲۵- ۱- دور از دسترس‌اند و قابل مشاهده نیستند. ۲-

تکرارناپذیرند و قابل تجربه نیستند. ۳- مجزا و مستقل نیستند

و با یکدیگر رابطه‌ی علت و معلولی دارند.

۲۶- علمی است که به مطالعه‌ی جنبه‌های مختلف زندگی

انسان‌ها و جامعه‌ها در گذشته می‌پردازد و علل و نتایج افکار

و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می‌کند.

۲۷- تاریخ‌نگاری در میان مسلمانان رواج و گسترش

چشمگیری یافت و کتاب‌های تاریخی ارزشمندی توسط

مورخان مسلمان نوشته شد.

۲۸- ۱- انتخاب موضوع ۲- تدوین پرسش‌های تحقیق ۳-

شناسایی منابع ۴- گردآوری و تنظیم اطلاعات ۵- تحلیل و

تفسیر اطلاعات ۶- گزارش یافته‌های پژوهش

۲۹- با مطالعه‌ی تاریخ ما می‌فهمیم که فرهنگ‌ها و جوامع

بشری چگونه و تحت تأثیر چه عواملی به وجود آمده،

پیشرفت کرده و به وضعیت امروزی رسیده‌اند

- ۱- واژه تاریخ دارای معانی مختلفی است به جز
 (۱) مجموعه حوادث و رویدادهایی که یک فرد یا یک جامعه از سر گذرانده است.
 (۲) علم و روش‌های علمی که به وسیله آن، رویدادهای گذشته بر اساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می‌شوند.
 (۳) مطالعه تمامی جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری است.
 (۴) تعیین روز و ماه و سال است یعنی همان تقویم سالانه
- ۲- موارد زیر همگی از ویژگی‌های رویدادهای تاریخی هستند به جز
 (۱) قابل مشاهده نبودن
 (۲) تکرار ناپذیر بودن
 (۳) مجزا و مستقل نبودن
 (۴) عدم رابطه علت و معلولی با یکدیگر
- ۳- کدام گزینه بیانگر «هدف» علم تاریخ است؟
 (۱) شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته
 (۲) تعیین زمان وقوع رویدادها
 (۳) تحلیل رویدادهای گذشته با توجه به روش‌های علمی
 (۴) مجموعه حوادث و رویدادهای گذشته
- ۴- قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده و بیش از سال قدمت دارد و مربوط به تمدن می‌باشد.
 (۱) ۵ هزار- مصر (۲) ۵ هزار- میان‌رودان (۳) ۴ هزار- مصر (۴) ۴ هزار- میان‌رودان
- ۵- سنگ پالمو که مربوط به پادشاهی کهن مصر است، در موزه کدام کشور نگهداری می‌شود؟
 (۱) انگلستان (۲) ایتالیا (۳) آلمان (۴) فرانسه
- ۶- خدای نامه‌ها سالنامه‌های دولتی مربوط به کدام سلسله باستانی در ایران است؟
 (۱) ماد (۲) هخامنشیان (۳) اشکانیان (۴) ساسانیان
- ۷- تاریخ نگاری به مفهوم کامل از چه زمانی و در کدام کشور و با ظهور کدام مورخ آغاز شد؟
 (۱) قرن پنجم پیش از میلاد- یونان باستان- هومر (۲) قرن پنجم پیش از میلاد- یونان باستان- هرودت
 (۳) قرن سوم پیش از میلاد- روم باستان- هومر (۴) قرن سوم پیش از میلاد- روم باستان- هرودت
- ۸- بخش عمده کتاب تاریخ هرودت به چه موضوعی اختصاص دارد؟
 (۱) شرح جنگ‌های یونان و ایران (۲) معرفی خدیان اساطیری یونان
 (۳) شرح تاریخ یونان باستان (۴) شرح جنگ‌های یونان با همسایگانش
- ۹- به اعتقاد برخی پژوهشگران، رواج و رونق چه علمی، تأثیر مهمی بر شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان داشته است؟
 (۱) فلسفه و هنر (۲) فلسفه و جغرافیا (۳) ادبیات و فلسفه (۴) ادبیات و جغرافیا
- ۱۰- موارد زیر مربوط به علم تاریخ تا قرن نوزدهم می‌باشد به جز
 (۱) تنظیم، ثبت و نگارش وقایع (۲) بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی
 (۳) بیان حوادث سیاسی و نظامی (۴) بیان شرح حال فرمانروایان
- ۱۱- چه رویدادی منجر به تحول در علم تاریخ گردید و شیوه‌ی نوینی در تاریخ نگاری به وجود آورد؟
 (۱) انقلاب صنعتی (۲) وقوع دو جنگ جهانی (۳) جنگ‌های صلیبی (۴) رنسانس

۱۲- تاریخ‌نویسی نوین دارای دو ویژگی می‌باشد که آن را از تاریخ‌نگاری قبلی متمایز می‌سازد، آن دو ویژگی کدام است؟

- ۱) توصیف و شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان- بررسی همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جوامع گذشته
- ۲) بررسی همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جوامع گذشته- بررسی و تجزیه و تحلیل زمینه‌ها، علت‌ها و نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی
- ۳) توصیف و شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان- ثبت و نقل رویدادهای گذشته
- ۴) ثبت و نقل رویدادهای گذشته- بررسی و تجزیه و تحلیل زمینه‌ها، علت‌ها و نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی

۱۳- در پژوهش‌های علمی تاریخی از یافته‌های کدام علوم استفاده می‌شود؟

الف- باستان‌شناسی و جامعه‌شناسی	ب- فلسفه و جغرافیا
ج- اقتصاد و علوم سیاسی	د- زبان‌شناسی و گاه‌شماری
۱) الف و ب و ج و د	۲) ب و ج و د
۳) الف و ب و ج و د	۴) الف و ب و د

۱۴- مرحله اول و سوم پژوهش تاریخ کدام است؟

۱) انتخاب موضوع- تدوین پرسش‌های تحقیق	۲) تدوین پرسش‌های تحقیق- شناسایی منابع
۳) شناسایی منابع- انتخاب موضوع	۴) گردآوری و تنظیم اطلاعات- شناسایی منابع

۱۵- کدام گزینه از معیارهای انتخاب موضوع نیست؟

۱) تازه بودن موضوع تحقیق	۲) تکراری نبودن موضوع تحقیق
۳) دارای اثر و فایده بودن موضوع تحقیق	۴) معتبر بودن منابع تحقیق

۱۶- همه موارد زیر دربارهٔ تدوین پرسش‌های تحقیق درست می‌باشد به جز.....

- ۱) پرسش‌ها هدف پژوهش را مشخص می‌کنند.
- ۲) برای پرسش‌ها باید منابع و اطلاعات کافی موجود باشد.
- ۳) پرسش‌ها مانع از به بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می‌شوند.
- ۴) پرسش‌ها اغلب درباره زمینه‌ها، علت‌ها، آثار و نتایج رویدادهاست.

۱۷- در مرحله شناسایی منابع، پژوهشگر پس از شناسایی منابع و اسناد تحقیق باید چه مسئله‌ای را ارزیابی کند؟

۱) میزان اعتبار، دقت و صحت اسناد و منابع	۲) فراوانی منابع و اطلاعات
۳) جدید و تازه بودن اسناد و منابع	۴) تکراری نبودن اسناد و منابع

۱۸- در چندمین مرحله کار پژوهش تاریخ، کار مورخ شبیه کارآگاهان پلیس می‌باشد؟

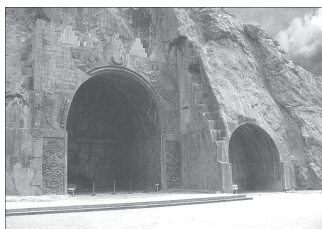
۱) دوم	۲) سوم	۳) پنجم	۴) ششم

۱۹- سکه نشان داده شده در شکل روبه‌رو مربوط به کدام دوران است؟

۱) ماد	۲) هخامنشی
۳) اشکانی	۴) ساسانی

۲۰- شکل نشان داده شده مربوط به کدام اثر تاریخی است؟

۱) طاق بستان	۲) کاخ اردشیر ساسانی
۳) نقش رجب در فارس	۴) نقش رستم

۲۱- منابع پژوهش تاریخی بر چه اساسی به دو دسته منابع اصلی و منابع فرعی تقسیم می‌شوند و سکه‌ها جزء کدام دسته از منابع به شمار می‌روند؟

- (۱) اهمیت و اعتبار- منابع اصلی
(۲) اهمیت و اعتبار- منابع فرعی
(۳) تازگی و دقت- منابع اصلی
(۴) تازگی و دقت- منابع فرعی

۲۲- موارد زیر از فایده‌ها و کارکردهای مطالعه تاریخ می‌باشد به جز

- (۱) منبع شناخت و تفکر
(۲) بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده
(۳) تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی
(۴) آگاهی از چگونگی شکل‌گیری کشورها

۲۳- به گفته شهید مطهری «از نظر قرآن، تاریخ بشر و تحولات آن بر طبق یک سلسله صورت می‌گیرد.

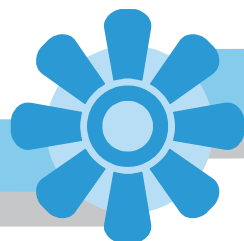
- (۱) اهداف و برنامه
(۲) سنن و نوامیس
(۳) انگیزه‌ها و مقاصد
(۴) خوشبختی‌ها و بدبختی‌ها

۲۴- گزارش یافته‌های پژوهش در چندمین مرحله از پژوهش در تاریخ قرار دارد؟

- (۱) سوم
(۲) پنجم
(۳) ششم
(۴) چهارم

پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس ۱

	۱	۲	۳	۴	۹	۱	۲	۳	۴	۱۷	۱	۲	۳	۴
۱	☐	☐	☒	☐	۹	☐	☐	☒	☐	۱۷	☒	☐	☐	☐
۲	☐	☐	☐	☒	۱۰	☐	☒	☐	☐	۱۸	☐	☐	☒	☐
۳	☒	☐	☐	☐	۱۱	☐	☐	☐	☒	۱۹	☐	☐	☒	☐
۴	☐	☐	☒	☐	۱۲	☐	☒	☐	☐	۲۰	☒	☐	☐	☐
۵	☐	☒	☐	☐	۱۳	☐	☐	☐	☒	۲۱	☒	☐	☐	☐
۶	☐	☐	☐	☒	۱۴	☒	☐	☐	☐	۲۲	☐	☐	☐	☒
۷	☐	☒	☐	☐	۱۵	☐	☐	☐	☒	۲۳	☐	☒	☐	☐
۸	☒	☐	☐	☐	۱۶	☐	☒	☐	☐	۲۴	☐	☐	☒	☐

تاریخ؛ زمان و مکان

تاریخ؛ زمان و گاه شماری

ابداع گاه شماری

تاریخچه گاه شماری در جهان

تاریخچه گاه شماری در ایران

تطبیق و تبدیل تقویمها

خط زمان

تاریخ و مکان؛ تأثیر جغرافیا بر رویدادهای تاریخی

جغرافیای تاریخی

نقشه های تاریخی

* ابداع گاه‌شماری

- ☞ انسان‌ها از آغاز زندگی بر روی کره زمین با زمان و سنجش آن روبه‌رو بوده‌اند.
- ☞ این سنجش گاهی براساس گردش زمین به دور خود و یا گردش زمین به دور خورشید و یا ماه به دور زمین بوده است.
- ☞ دانش اندازه‌گیری ارتباط نزدیکی با علوم ریاضی، نجوم و فیزیک دارد.
- ☞ در ارتباط با زمان‌شماری، انسان‌ها موفق به اختراع ابزارهایی مانند ساعت‌های آفتابی، آبی و شنی و وسیله‌ای پیشرفته‌تر مانند اسطرلاب برای رصد خورشید، ماه و ستارگان شدند.

* تاریخچه گاه‌شماری در جهان

بین‌النهرینی‌ها و مصریان باستان و در بین‌النهرین بابلی‌ها با گاه‌شماری «خورشیدی - قمری» در تنظیم گاه‌شماری پیشگام بودند.

* گاه‌شماری بابلی

- ۱- در گاه‌شماری بابلی سال به ۱۲ ماه قمری ۳۰ یا ۲۹ روزه تقسیم می‌شد.
- ۲- در تقویم بابلی برای از بین بردن اختلاف بین سال قمری ۳۵۴ روزه و سال شمسی ۳۶۵ روزه هر سه سال ماه سیزدهمی به سال می‌افزودند.

* گاه‌شماری مصری

- ۱- گاه‌شمار دقیقی داشتند.
- ۲- سال آن‌ها ۳۶۵ و یک‌چهارم شبانه‌روز بود.
- ۳- سال به ۱۲ ماه ۳۰ روزه تقسیم می‌شد و ۵ روز اضافی را به آخر ماه دوازدهم اضافه کرده و هر چهارسال یک‌بار کیبسه می‌گرفتند.

* گاه‌شماری رومی

- ۱- گاه‌شماری چندان دقیقی نداشتند.
- ۲- در سال ۴۶ ق.م امپراتور روم دستور اصلاح گاه‌شماری رومی را براساس تقویم مصری داد.
- ۳- در سال ۵۲۵ م. تولد حضرت مسیح به عنوان مبدأ تقویم رومیان (مسیحیان) تعیین شد.
- ۴- حدود ۱۰۰۰ سال بعد این تقویم توسط پاپ گرگوار سیزدهم به کمک منجمان اصلاح شد.
- ۵- اصلاح شده این تقویم، تقویم گرگوار است که امروزه به عنوان تقویم میلادی شناخته می‌شود.

* تقویم هجری قمری

- ۱- بر گردش ماه استوار است.
- ۲- مبدأ آن هجرت پیامبر از مکه به مدینه است.
- ۳- ماه اول آن محرم است.
- ۴- تقویم رایج بیش‌تر کشورهای اسلامی است.

* تاریخچه گاه‌شماری در ایران

- ۱- در زمان هخامنشیان تقویم خورشیدی - قمری بابلیان رواج داشته اما نام‌گذاری ماه‌ها بر اساس فرهنگ ایرانی بوده است.
- ۲- در دوره اشکانیان گاه‌شماری بابلی، سلوکی و اوستایی رایج بود.
- ۳- در دوره ساسانیان تقویم اوستایی که گاه‌شمار دینی زرتشتیان بود تقویم رسمی بود.
- ۴- سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ روزه تقسیم می‌شد. سپس پنج روز اضافی را به نام «اندرگاه» به آخر ماه دوازدهم می‌افزودند.
- ۵- مبدأ این تقویم در دوره ساسانیان به تخت نشستن هر پادشاه بود.

- ۶- چون سال ۳۶۵ روز بود در هر ۴ سال ۱ شبانه‌روز و در هر ۱۲۰ سال یک ماه (۳۰ روزه) به دوازده ماه سال اضافه می‌کردند.
۷- ماه‌ها و روزها با اسامی ایزدان و فرشتگان نام‌گذاری می‌شد.

* گاه‌شماری در دوران اسلامی

- علاوه بر تقویم هجری قمری گاه‌شماری یزدگردی، دوازده حیوانی، جلالی و هجری شمسی نیز رایج بود.

* تقویم جلالی

- ۱- یکی از دقیق‌ترین تقویم‌های جهان است.
۲- تقویم هجری شمسی کنونی ایران براساس آن تنظیم شده است.
۳- از سال ۱۳۰۴ ش به عنوان تقویم رسمی ایران تعیین شد.

* تطبیق و تبدیل تقویم‌ها

- ثبت رویدادهای تاریخی سرزمین‌ها و کشورها با چند تقویم

مثال: تاریخ تحولات ایران: گاه‌شماری میلادی ← هجری قمری ← هجری شمسی و ...

- ارائه فرمول‌ها و روش‌های گوناگون تطبیق و تبدیل تقویم‌های مختلف توسط پژوهشگران و متخصصان نجوم و گاه‌شماری

* اسامی ماه‌ها و معانی آن در گاه‌شماری اوستایی

اسامی ماه‌ها			
فروردین	تیر	مهر	دی
اردیبهشت	مرداد	آبان	بهمن
خرداد	شهریور	آذر	اسفند
اسامی روزهای ماه			
۱- هرمز	۱۱- خور	۲۱- رام	
۲- بهمن	۱۲- ماه	۲۲- باد	
۳- اردیبهشت	۱۳- تیر	۲۳- دی‌بدین	
۴- شهریور	۱۴- جوش	۲۴- دین	
۵- اسفندارمذ	۱۵- دی‌بمهر	۲۵- ارد	
۶- خرداد	۱۶- مهر	۲۶- اشتاد	
۷- مرداد	۱۷- سروش	۲۷- آسمان	
۸- دی‌بآذر	۱۸- رشن	۲۸- زامیاد	
۹- آذر	۱۹- فروردین	۲۹- ماراسفند	
۱۰- آبان	۲۰- بهرام	۳۰- انیران	

- فروردین ← نیروی پیش‌برنده

- اردیبهشت ← راستی و پاکی

- خرداد ← کمال و خرمی

- تیر ← ستاره باران

- آرمرداد ← جاودانگی

- شهریور ← شهریاری نیرومند

- مهر ← محبت

- آبان ← آب

- آذر ← آتش

- دی ← آفریدگار

- بهمن ← نیکاندیش

- اسفند ← فروتنی مقدس

* خط زمان

- خط زمان راهی مفید برای منظم کردن حوادث براساس ترتیب و توالی زمانی در طول روز، سال، دهه یا قرن بر روی نمودار نشان داد.

- به نظم و ترتیب رویدادها «گاه‌شماری» (کرونولوژی) می‌گویند.

* تاریخ و مکان؛ تأثیر جغرافیا بر رویداد تاریخی

- مکان:** رکن مهم در مطالعه تاریخ ————— چون ————— همه وقایع و تحولات تاریخی در بستر مکان رخ می‌دهد. ← گسترش «جغرافیای تاریخی»

نظر مورخان درباره نقش و تأثیر عوامل و پدیده‌های طبیعی و اقلیمی در شکل دادن به رویدادها:

که هرودوت: برای نگارش کتاب خود به مصر، فینیقیه و ... مسافرت کرد و شرایط طبیعی و اقلیمی آن سرزمین‌ها را مورد مطالعه و بررسی قرار داد.

نکته

هرودوت پدر علم تاریخ‌نویسی است.

که ابن خلدون: اندیشمند مسلمان تونسی در مقدمه کتاب العبر خود بخشی را به تأثیر جغرافیا و اقلیم بر تاریخ، اخلاق و رفتار آدمیان نواحی مختلف اختصاص داد.

امروزه ارتباط تاریخ و جغرافیا بیش از گذشته مورد توجه پژوهشگران واقع شده است. جغرافیای تاریخی به مطالعه مناطق مختلف در گذشته می‌پردازد و تأثیر محیط طبیعی و جغرافیایی را بر رویدادهای تاریخی مانند شکل‌گیری تمدن‌ها، ایجاد و گسترش راه‌ها، مهاجرت‌ها، پیروزی‌ها و ... مورد بررسی قرار می‌دهد.

* نقشه‌های تاریخی

توجه به ارتباط جغرافیا و تاریخی ← اهمیت یافتن «نقشه» در مطالعه تاریخ

اطلاعات به‌دست آمده از نقشه‌های تاریخی

قلمرو حکومت‌ها، مرزها، پایتخت‌ها، شهرها، بناهای مهم، محل دقیق رویدادهایی مانند جنگ‌ها، شبکه راه، مسیرهای مهاجرت و لشکرکشی، تقسیمات اداری و مالیاتی و ...

۳- کاربردهای امروزی نقشه‌های تاریخی: ارائه اطلاعات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، جمعیتی و دیگر جلوه‌های حیات اجتماعی

انسان در گذشته.

الف) عبارتهای درست یا نادرست را تعیین کنید

- ۱- ابداع تقویم نتیجه تلاش مشترک دانشمندان علوم ریاضی، نجوم و فیزیک است. درست نادرست
- ۲- مردمان رومی و مصری در تنظیم و تدوین گاه‌شماری پیشگام بودند. درست نادرست
- ۳- در گاه‌شماری مصری هر چهار سال یک روز به سال می‌افزودند و کیسه می‌گرفتند. درست نادرست
- ۴- مبدأ سال در گاه‌شماری هجری قمری ماه صفر است. درست نادرست
- ۵- در گاه‌شماری خورشیدی - قمری بابلی که در قلمرو ساسانی رواج داشت ماه‌ها براساس فرهنگ و آیین ایرانی نام‌گذاری شده بودند. درست نادرست
- ۶- یکی از دقیق‌ترین گاه‌شماری‌های جهان گاه‌شماری جلالی است. درست نادرست
- ۷- خط زمان ایزاری است که رویدادهای یک دوره یا دوره‌های مختلف تاریخی را به ترتیب زمان وقوع آن‌ها، بر روی نمودار نشان می‌دهد. درست نادرست
- ۸- ابن خلدون برای نگارش کتاب تاریخ خود به مصر، فینیقیه و جاهای دیگر مسافرت کرد. درست نادرست

ب) عبارتهای زیر را با واژگان مناسب تکمیل کنید.

- ۹- دانش و مهارت اندازه‌گیری زمان ارتباط نزدیکی با علوم ، و دارد.
- ۱۰- در میان بابلی‌ها گاه‌شماری رایج بود، در این گاه‌شماری سال به ۱۲ ماه تقسیم می‌شد.
- ۱۱- در سال ۴۶ ق.م امپراتور روم ژولیوس سزار دستور داد گاه‌شماری براساس گاه‌شماری اصلاح شود.
- ۱۲- در دوره هخامنشان گاه‌شماری و در دوره اشکانی گاه‌شماری متداول بود.
- ۱۳- اندرگاه نام پنج روز اضافی بود که به آخر ماه دوازدهم در دوره در گاه‌شماری اضافه می‌شد.
- ۱۴- به نظم و ترتیب رویدادها می‌گویند.
- ۱۵- کتاب العبر کتاب است که در آن به تأثیر بر تاریخ، اخلاق و رفتار آدمیان اختصاص داده است.
- ۱۶- اهمیت یافتن نقشه در مطالعه تاریخ از پیامدهای است.

پ) پاسخ کوتاه دهید.

- ۱۷- دانشمندان برای رصد خورشید و ماه و ستارگان چه وسیله‌ای را اختراع کردند؟
- ۱۸- گاه‌شماری مسیحی امروزه در زمان چه کسی اصلاح شده است؟
- ۱۹- تقویم رایج بیش‌تر کشورهای اسلامی چیست؟
- ۲۰- مبدأ گاه‌شماری اوستایی چه بود؟
- ۲۱- اهمیت یافتن نقشه در مطالعه تاریخ پیامد چه چیزی است؟

ت) پاسخ تشریحی دهید.

- ۲۲- دقیق‌ترین گاه‌شماری مربوط به چه تمدنی است؟ در مورد این گاه‌شماری را توضیح دهید.
- ۲۳- تقویم کشورهای اسلامی بر چه پایه‌ای تنظیم شده و مبدأ آن چیست؟
- ۲۴- تصویر روبه‌رو کدام‌یک از وسایل مربوط به گاه‌شماری است و چه کاربردی دارد؟

- ۲۵- سال شهادت امام حسین (ع) سال ۶۱ هجری قمری بوده است. محاسبه کنید این سال مصادف با کدام سال هجری شمسی و کدام سال میلادی بوده است.

۲۰- به تخت نشستن هر پادشاه

۲۱- ارتباط جغرافیا و تاریخ

۲۲- مصریان گاه‌شماری خورشیدی دقیق و منظمی داشتند. آنان سال را ۳۶۵ و یک‌چهارم شبانه‌روز محاسبه می‌کردند. در گاه‌شماری مصری سال به ۱۲ ماه ۳۰ روزه تقسیم می‌شد و پنج روز اضافی، به آخر ماه دوازدهم افزوده می‌گردید.

۲۳- گاه‌شماری هجری قمری که تقویم رایج بیش‌تر کشورهای اسلامی به شمار می‌رود، بر پایه‌ی گردش ماه به دور زمین تنظیم شده است و مبدأ آن اوّل محرم سالی است که پیامبر (ص) از مکه به مدینه هجرت کرد

۲۴- تصویر مربوط به اسطرلاب است که برای رصد خورشید، ماه، دیگر سیارگان و ستارگان اختراع شده بود

$$۶۲۲ + \frac{۳۲}{۳۳} \times ۶۱ = ۶۸۱/۱ \quad -۲۵$$

$$۶۱ \times ۱۱ = ۶۷۱ \text{ میلادی}$$

$$۶۷۱ \div ۳۶۵ = ۱/۸۳$$

$$۶۱ - ۱/۸۳ = ۵۹ \text{ شمسی}$$

۱- درست

۲- نادرست (مردمان میان رودان و مصریان از پیشگامان گاه‌شماری بودند.)

۳- درست

۴- نادرست (ماه محرم است.)

۵- نادرست (هخامنشیان)

۶- درست

۷- درست

۸- نادرست (هرودوت به این نواحی مسافرت کرد.)

۹- ریاضیات، نجوم، فیزیک

۱۰- خورشیدی - قمری ، ۳۰ یا ۲۹ روزه

۱۱- رومی، مصری

۱۲- خورشیدی - قمری بابلی، بابلی، سلوکی و اوستایی

۱۳- ساسانیان، اوستایی

۱۴- «گاه‌شماری» (کرونولوژی)

۱۵- ابن خلدون، جغرافیا و اقلیم

۱۶- ارتباط جغرافیا و تاریخ

۱۷- اسطرلاب

۱۸- پاپ گرگوار سیزدهم

۱۹- هجری قمری

- ۱- نخستین پرسش‌هایی که برای تاریخ نگاران مطرح است چیست؟
 - ۱) رویدادهای تاریخی در چه زمانی و چرا رخ داده‌اند؟
 - ۲) رویدادهای تاریخی در کجا و چرا رخ داده‌اند؟
 - ۳) رویدادهای تاریخی در چه زمانی و کجا رخ داده‌اند؟
 - ۴) رویدادهای تاریخی در کجا و چگونه رخ داده‌اند؟
- ۲- می‌توان گفت: نظامی که انسان برای اندازه‌گیری دقیق زمان ابداع کرده است.
 - ۱) گاه شماری
 - ۲) زمان
 - ۳) تاریخ
 - ۴) اسطرلاب
- ۳- دانش و مهارت اندازه‌گیری زمان ارتباط نزدیکی با چه علومی دارد؟
 - ۱) نجوم، تاریخ و فیزیک
 - ۲) نجوم، تاریخ و ریاضیات
 - ۳) تاریخ، فیزیک و ریاضیات
 - ۴) ریاضیات، فیزیک و نجوم
- ۴- اسطرلاب چگونه وسیله‌ای است؟ وسیله‌ای است برای
 - ۱) اندازه‌گیری زمان
 - ۲) رصد خورشید، ستارگان و سیارات
 - ۳) ابداع گاه‌شماری (تقویم)
 - ۴) اندازه‌گیری فاصله
- ۵- مردمان کدام سرزمین‌ها در تنظیم و تدوین گاه‌شماری پیشگام بودند؟
 - ۱) بین‌النهرین و روم باستان
 - ۲) روم باستان و یونان باستان
 - ۳) بین‌النهرین و مصر باستان
 - ۴) چین باستان و ایران باستان
- ۶- گاه شماری خورشیدی-قمری در بین مردمان کدام اقوام بین‌النهرین بیش‌تر رایج بود؟
 - ۱) آشور
 - ۲) بابل
 - ۳) سومر
 - ۴) آکد
- ۷- بابلی‌ها برای رفع اختلاف بین تعداد روزهای سال قمری و سال خورشیدی چه اقدامی می‌کردند؟
 - ۱) هر سه سال، یک روز به ماه آخر سال اضافه می‌کردند.
 - ۲) هر ۱۲۰ سال، یک ماه به سال اضافه می‌کردند.
 - ۳) هر سه سال، یک ماه به سال اضافه می‌کردند.
 - ۴) هر سه سال، ده روز به سال اضافه می‌کردند.
- ۸- در گاه شماری سال به ۱۲ ماه تقسیم می‌شد و به آخر ماه دوازدهم اضافه می‌گردید.
 - ۱) مصری- ۳۰ روزه- پنج روز
 - ۲) بابلی- ۲۹ یا ۳۰ روزه- یک روز
 - ۳) مصری- ۲۹ یا ۳۰ روزه- یک روز
 - ۴) بابلی- ۳۰ روزه- پنج روز
- ۹- کدام امپراتور روم دستور اصلاح گاه شماری رومی را بر اساس گاه‌شماری صادر کرد؟
 - ۱) ژولیوس سزار- بابلی
 - ۲) کنستانتین- بابلی
 - ۳) ژولیوس سزار- مصری
 - ۴) کنستانتین- مصری
- ۱۰- پاپ گرگوار سیزدهم دستور اصلاح کدام گاه‌شماری را صادر کرد؟
 - ۱) مصری
 - ۲) مسیحی
 - ۳) بابلی
 - ۴) هجری قمری
- ۱۱- گاه شماری هجری قمری بر چه پایه‌ای است و مبدأ آن چیست؟
 - ۱) گردش زمین به دور خورشید- اول محرم و هجرت پیامبر (ص) از مکه به مدینه
 - ۲) گردش ماه به دور زمین- اول محرم و هجرت پیامبر (ص) از مکه به مدینه
 - ۳) گردش زمین به دور خورشید- اول رمضان و بعثت پیامبر (ص)
 - ۴) گردش ماه به دور زمین- اول رمضان و بعثت پیامبر (ص)